

ДИЗАЙН И ДИЗАЙНЕРСКИ ПРОДУКТ

Assoc. prof. Evtimova M.
Faculty of Business–Technical university of Sofia, Bulgaria
E-mail: emdete@abv.bg

Abstract: The interrelation design-society-product is the basis for realization of the achievement in science, arts and social relations for development of a culture.

KEYWORDS: DESIGN, DESIGN PRODUCT, AESTHETIC CRITERION, SOCIETY, MARKET.

Медии, интернет, както и всички реклами, ни заливат с термина „дизайнерски продукт“. Той става равнозначен на модерно, красиво, интересно и необичайно, присъства като необходимо качество на всеки нов представен продукт, който е произведен и е в процес на реализация на пазара.

Схема представяща зоните при които е най-ясна взаимобвързаната на дизайн и среда

Можем да си зададем въпросите - къде е границата между „Продукт“ и „Дизайнерски“ и има ли съществена разлика. От страна на потребителя понятието е по-скоро „новост“, „интересен като форма“ и след това – функционален. За определяне позицията на дизайнера, би трябвало да се проследи процеса на формиране на същностните характеристики на двете понятия, обединени в едно.

„Промисления дизайн“ и „продукт“ са определени в Националното ни законодателство в Закон за промисления дизайн и в Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за регистрация на промислен дизайн, приета с ПМС №268, от 30. 13.1999г.Обн.ДВ, бр.9 от 1 февруари 2000г., изм. ДВ. Бр.14 от 14 февруари 2006г., изм. ДВ бр.32 от 25 март 2008г., изм. ДВ бр.52 от 8 юли 2011г. В ЗПД съгласно чл. 3, ал. 2: Относно понятието продукт „всяко промишлено или занаятчийско изделие, включително части, предназначени за сглобяване в комплексен продукт, опаковка, облекло, графични символи и печатни шрифтове, с изключение на компютърни програми“¹ Необходимо е в този анализ да се вземе под внимание и владането на определено съдържание от страна на ИКСД (ICSID - International Council of Societies of Industrial Design)², Формулировката от 1959 година е следната „Индуриалният дизайнер е този, който е квалифициран чрез обучение, техническа подготовка, опит и визуално чувство за определяне на материали, механизми, форми, цветове, покрития и декорации на обекти, които се произвеждат в количество чрез индустриален процес. Индуриалният дизайнер може да бъде, в определени случаи, ангажиран с

всички или само с един аспект на индустриално произведение продукт. Индуриалният дизайнер може също да бъде ангажиран с проблеми на опаковката, рекламата, експозицията и маркетинга, когато решението на такива проблеми изисква визуална преценка, като допълнение към техническите знания и опит. Художникът на индустриални продукти или продукти основаващи се на занаятите, където е нужен ръчен процес на производство се смята, че трябва да се назове индустриален дизайнер, когато творческият му продукт произведен въз основа на неговата рисунка или модел е за комерсиални ползи, или е произведен в количество и не е лично творчество на художник занаятчия.“³

Според тази дефиниция, са определени субективността на дизайнер и спецификата на продукта като полза за обществото:

- Дейността на дизайнера е обвързана с производството „чрез индустриален процес“;

- Знания, умения и опит: „квалифициран чрез обучение, техническа подготовка, опит и визуално чувство за определяне на материали, механизми, форми, цветове, покрития и декорации на обекти“;

- Подчертан е творческият характер на труда - „когато творческият му продукт“, както и обвързаността му с „комерсиални ползи“, но и преценка „изисква визуална преценка, като допълнение към техническите знания и опит“. Дизайнерският продукт е по подразбиране, което насочва вниманието към задоволяване на пазара със стока:

- Значението на продукта - „или е произведен в количество и не е лично творчество на художник занаятчия“, го определя като задоволяващ общественото потребление;

- Зона за реализация на дизайнерския труд — „материали, механизми, форми, цветове, покрития и декорации на обекти“ както и „опаковката, рекламата, експозицията и маркетинга“.

Същностна разлика има след 10 години през септември 1969г.:

„Дизайнът е такава творческа дейност, целта на която е формирането на хармонична предметна среда, най-цялостно удовлетворяваща материалните и духовни потребности на човека.

Тази цел се постига чрез определянето на формалните качества на предметите, създавани в индустриалното производство. Към тези формални качества на предметите се отнасят не само свойствата на техния външен вид, но преди всичко структурните връзки, които придават на системата необходимото функционално и композиционно единство, което съществува за повишаване ефективността на производството.“⁴

- Наново се подчертава обвързаността с „индустриалното производство“;

- Вече не става въпрос за определени сфери на дейност, като проявление на дизайна в продукт, а продукта на дизайна като същност изразена чрез връзката „хармонична предметна среда“ и човек, като „най-цялостно удовлетворяваща материалните и духовни потребности на човека;“

³ <http://www.icsid.org/>,

⁴ Пак там - Стартира RenewID.com - онлайн кампания , като международната общност по дизайн може да разговаря и да допринесе за ново определение на промислен дизайн, в периода до 29 Юни, 2015

¹ <http://ipbulgaria.bg/>

² <http://www.icsid.org/>

• Спрямо дейността на дизайнерът, не се конкретизират зони, а е обобщено „предметна среда“. Посочва се удовлетворяване на „духовните потребности“, които в предишното определение са на заден план, спрямо „промишленото производство“.

• Характерът на „творческата дейност“ е подчертана, както и въздействието в духовната сфера на човека;

Определението за същността на „формалните качества на предметите“ подчертава, че дейността на дизайнера не е обвързана с конкретни дейности като част от създаването на продукта, а са неотменна негова същност — „структурните връзки, които придават на системата необходимото функционално и композиционно единство, което съществува за повишаване ефективността на производството.“ Многообразието на съвременното определя и многообразието на изявите на дизайна. Могат да се посочат следните видове дизайн:

В зависимост от измерността – двуизмерен (плоскостен), триизмерен (обемен) и/или комбиниран.

Промислен дизайн. В зависимост от броя на закриляните с един промишлен дизайн решения – промишления дизайн на изделие като цяло, промишлен дизайн на част от изделие и промишлен дизайн за съвкупности от изделия.

Фирмен дизайн. Дизайн на създаваните продукти от фирмата, дизайн на интериора и екстериора, дизайн на визуално-комуникативните средства на фирмата - рекламен дизайн.

Инженерен дизайн. Това е конкретно определена сфера на дизайна. Създават се прототипи, образци на различни машини, технически съоръжения, уреди и инструменти за промишлено производство, реорганизира се средата за производство, оптимизира се средата и облеклото, осъществява се реклама.. За разлика от техническото конструиране художественото конструиране включва като задължителен елемент художествена дейност.

Графичен дизайн. Основната задача на този вид дизайн е да извърши преход, прекодиране на научната и техническа информация на визуален език. Той е съществена част от рекламният микс на една фирма.

Дизайн на средата. Същината е в организация и/или преустройство на предметната среда, интегрирането и обединението ѝ в сложна система, която да удовлетворява човека. Обект на проектиране са интериорът, екстериорът, организацията на градската среда, обзавеждането на изложбени зали, промишлени търговски изложения и други.

Моден дизайн. Спецификата е конкретна → човешката личност. Дизайна на облеклото удовлетворява потребностите ѝ и изразява модните тенденции.

В творческият процес, който протича при създаването на определен дизайнерски продукт, от значение е комплексния характер на проектирането. Тук се включват:

Научният дизайн – продиктуван от необходимостта за научно обоснована концепция на дизайн продукта. Включва познания и професионални знания от философията, изкуства, наука. Прави преценка чрез програмиране и прогнозиране на променящите се обществено – културни потребности. Изходните сведения, които той предлага на практиката, имат осреднен, абстрактен характер, очертаващ най-общото, типичното. Например →неговата роля е значителна за дизайнера в дизайн процеса, който се съобразява с ергономичните изисквания при реализиране на идея, която е може да е обект на философски постулати, съобразява се с технологиите, реализирани чрез научни постижения. Но конкретният продукт е съвкупност, осъществена чрез изразният език на пластичните изкуства. Дизайнерското проектиране като творческа дейност, изразява формираната идея чрез художественото проектиране и конструиране, формоизграждане, съобразявайки се и/или провокирайки нови технологии и материали. И именно тук е ролята на:

Дизайнерската експертиза с нейния оценъчен характер на функционалните, конструктивни и естетически функции за конкретизиране на ролята при създадения дизайн продукт в обществото. Но процесът обаче е многостранен:

Дизайнерския продукт и Пазар

Запознат с изводите на тази експертиза, при следваща разработка, дизайнерът е стимулиран да създаде продукт, който да удовлетворява в по-голяма степен необходимостта на човека и обществото като цяло.

Следователно реализирането на определена идея в дизайнерски продукт е началото на промяна на обществено, особено в културните му дадености, което спомага за създаване на пределен естетически критерий. Това е една от най-обобщените класификации на дизайна. В съвременното областите за реализация на тази специфична творческа дейност непрекъснато се разширяват. Разглеждайки тази отворена, развиваща се система е нужно да се отбележи, че „системообразуващ елемент на дизайна е художественото проектиране. Посредством него се създава образ на вещите, достига се до комплексни целесъобразни решения за изменение на предметите и средата в която човек живее.“⁵

С Навливането на новите технологии се заражда и необходимостта от нови направления за изява на идеи чрез дизайнерския процес:

Уеб дизайн. (от английски Web дизайн). Вид графичен дизайн, специализиран за разработването на уеб приложения и различни дизайни, които имат за задача разработването на потребителски интерфейси за уеб сайтове и уеб приложения. Уеб дизайнерите създават логическата структура на уеб страници, чрез най-подходящите решения за представяне на информацията, по принципите на графичния дизайн.

Интериорен дизайн. Клон на дизайна, насочен към вътрешността на помещението, за да осигури комфорт и удобство чрез естетическите взаимодействия. Интериорният дизайн съчетава изкуство и промишлен дизайн.

Нови перспективни направления са:

Екологичен дизайн. Проектиране на околната среда – участие чрез средствата и методите на дизайна при решаване на реалните проблеми за социалната защита на околната среда (и самите хора) от въздействието на замърсяването и отпадъците технологична цивилизация екологичен дисбаланс, от гледна точка на ценностите на природата и културата;

Био дизайн. Проектиране и строителство на морфологично био подобните структури и форми на продукти по аналогия с биониката, вплетени в архитектурни и инженерни принципи, въз основа на системно и целенасочено проучване на законите и принципите на формиране в природата, включително, биомеханика, бионика, етологията (наука за поведението живите организми в природата) и синергия (наука за принципите на самоорганизиращи се системи);

⁵ Лисийска Здр. Основи на дизайна Бл., Пирин-принт ЕООД, 1994, с.51

Футуродизайн. Перспективен дизайн, обусловени на научно-технически, социално-културни и интуитивно-творчески процеси, иновационно проектиране и прогнозиране, ориентирани към различни нива и стадии на развитието на науката, техниките, икономиката, социалната сфера на обществото на бъдещето.

Кибернетико-евристичен – целенасочено направление в иновационния дизайн. Проектиране спрямо закономерностите и методите на евристиката (дисциплина, способстваща развитието и активизацията на творческото мислене и нестандартните способности), както и използване на възможностите на информационните технологии.

В труда си „Същност на дизайна“⁶, Медведев систематизира видовете дизайн по отношение на категориите „утилитарен“ и „естетически“ по следния начин:

Нон-дизайн (non-design) - изследователски и програмни структури на взаимоотношенията между хората, техните действия, разработване на стратегии, програми за дейности за различни предприятия, организации, насочени към проблема за реконструкция на производство, свързан с развитието на нови продукти;

Системен дизайн - холистично семантичен, организиран в „турообразуващи“ комплекси, системи (включително продукти) от различни видове и типове, обслужващи в една или друга област определен набор от нужди на хората в производството, социален живот, или за индивидуалния семейния живот;

Арт дизайн - при този вид, естетиката на дизайна е приоритетен принцип, насочени към организиране на естетическите впечатления, получени от възприемане на обекта. Това е „проектиране на емоции“, чиито цели се сближат с целите на декоративното изкуство.

Стайлинг (Styling) - специален вид развитие формално-естетическото подобряване на продукта, при което е засегнат само външния вид на продукта и е свързано с промяната на модела на пазара, а не на прототипа, с лека промяна на функционално действие и технология на производство (или дори липсата на промени).

Независимо от спецификите на различните видове дизайн, той е една голяма идея на съвременето и включва решаването на проблеми в различни области на средата в която човек живее и неговите потребности.

Развитието на видовете дизайн доказва значението му за оформяне на културните пластове на едно общество, чрез преплитане на изкуство и наука.

Чрез понятието „дизайн“ е определена и същностната характеристика на дизайнерския продукт → продукт, създаден чрез „творческа дейност“, характерна за изкуствата.

⁶ Медведев В. Ю., *Сущность дизайна: теоретические основы дизайна* : учеб. пособие. – 3-е изд., испр. и доп. – СПб.: СПГУТД стр. 31